

Leerkrachtgedrag bij competenties woordenschatonderwijs

In onderstaand schema zijn de competenties woordenschatonderwijs op excellent niveau uitgewerkt naar leerkrachtgedrag: wat moet een leerkracht doen of laten zien. Op deze manier is het schema eventueel te gebruiken als een soort kijkwijzer.

Competentie	Excellent niveau	Leerkrachtgedrag
<p>Woordselectie</p> <p>Selecteren</p>	<p>Woorden selecteren</p> <ul style="list-style-type: none"> * die leerlingen niet kennen en wel nodig hebben om het onderwijs te kunnen volgen * uit alle onderwijsinhouden * met variatie * gericht op differentiatie 	<p>Woorden selecteren</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ de leerkracht heeft een goed beeld van het woordkennisniveau van de leerlingen en sluit in de selectie daarbij aan ☐ de leerkracht heeft een goed beeld van het vereiste woordkennisniveau van de jaargroep en zet hoog in ☐ de leerkracht kan aangeven welke woorden de leerlingen in het onderwijs nodig hebben door gebruik te maken van de 3 selectiecriteria Nut, Frequentie en Pregnante Context ☐ de leerkracht kan prioriteiten stellen en keuzes maken door gebruik te maken van de 3 houdingen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ laat maar zitten ▪ even kort uitleggen ▪ hier werk ik aan diepe woordverwerving ☐ de leerkracht maakt een gevarieerde selectie: <ul style="list-style-type: none"> ▪ uit alle verschillende lesinhouden ▪ vanuit een breed perspectief; zowel vanuit de lesinhoud (korte termijn) als ook vanuit het perspectief van algemene kennisopbouw (lange termijn) ▪ van verschillende soorten woorden: zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, werkwoorden enz.; inhoudswoorden en functiewoorden; abstracte en concrete woorden ▪ van verschillende kennisstructuren (variatie in gebruik van websoort: spin, trap, kast, parachute) ▪ van woorden rondom één bepaald woord of thema maar ook geplaatst in de grotere kaders/netwerken (bv. boos-ruzie-vechten maar ook emoties-boos-blij-verdrietig) ▪ van woorden rondom één bepaald woord of thema waarbij zowel grotere verschillen als ook kleine nuances worden aangegeven (bv. knorrig-boos-woedend-razend)
<p>Clusteren</p>	<p>Woorden clusteren</p> <ul style="list-style-type: none"> * gericht op netwerkopbouw en het ontwikkelen van kennisstructuren * gericht op differentiatie 	<p>Woorden clusteren</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ de leerkracht maakt clusters van woorden die in het semantisch netwerk bij elkaar horen ☐ de leerkracht geeft woordrelaties weer door het kiezen van de juiste kennisstructuur ☐ de leerkracht selecteert woorden en houdt daarbij rekening met het woordkennisniveau binnen de groep. Differentiatie vindt plaats voor zowel een hoger niveau als voor een lager niveau. De woorden op de drie niveaus worden geselecteerd binnen hetzelfde cluster of er worden woorden geselecteerd voor één specifiek niveau. Differentiatie kan gericht zijn op de woorden en/of woordbetekenissen

Viertakt		
Vorbewerken	Vorbewerken <ul style="list-style-type: none"> * om aandacht te krijgen van leerlingen * om woorden te kunnen aanhaken in het (woord)kennisnetwerk van leerlingen 	Vorbewerken <ul style="list-style-type: none"> □ de leerkracht krijgt aandacht van de leerlingen □ de leerkracht kiest een voorbereiding gericht op het (woord)kennisnetwerk waarin de aan te leren woorden vallen
Semantiseren	Semantiseren <ul style="list-style-type: none"> * van concrete en abstracte woorden * met flexibel gebruik van de drie uitjes * waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (woordwebben) * waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur) * gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis * met een interactieve verwerking * gericht op differentiatie 	Semantiseren <ul style="list-style-type: none"> □ de leerkracht kan zowel concrete als abstracte woorden semantiseren □ de leerkracht gebruikt de drie uitjes met een duidelijke betekenisafbakening □ de leerkracht kan woorden en woordbetekenissen met behulp van de drie uitjes helder bij kinderen overbrengen □ de leerkracht kan bij woorden de juiste keuze maken in het gebruik van de uitjes en kan dit in de praktijk toepassen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ woorden labelen (benoemen, voordoen, aanwijzen) ▪ woorden kort uitleggen (oppervlakkige woordverwerving) ▪ woorden uitleggen waarbij gewerkt wordt aan diepe woordverwerving □ de leerkracht kan door een interactieve verwerking na aanbieding het concept bij alle leerlingen verduidelijken en/of uitbreiden □ de leerkracht geeft met het woordweb de woorden, de woordbetekenissen en de betekenisrelaties duidelijk weer □ de leerkracht heeft een woordmuur in de klas waarbij de woorden voor alle leerlingen zichtbaar zijn □ de leerkracht kan woorden semantiseren met differentiatie naar zowel een hoger als een lager niveau

<p>Consolideren</p>	<p>Consolideren</p> <ul style="list-style-type: none"> * door gebruik te maken van alle onderwijsactiviteiten * door bewust om te gaan met het eigen taalgebruik * door dagelijkse routine * met variatie * gericht op differentiatie 	<p>Consolideren</p> <ul style="list-style-type: none"> □ de leerkracht kan gebruik maken van alle onderwijsactiviteiten en klassenroutines om de woorden en woordbetekenissen te consolideren □ de leerkracht kan gebruik maken van het eigen taalgebruik om de woorden en woordbetekenissen te consolideren □ de leerkracht kan gebruik maken van specifieke activiteiten om de woorden en woordbetekenissen te consolideren □ de leerkracht heeft consolideren als een dagelijkse routine ingebed in het rooster □ de leerkracht kan gevarieerd consolideren: <ul style="list-style-type: none"> ▪ klein en fijn (korte spelletjes tussendoor) ▪ groot en meeslepend (grotere spelactiviteit of integratie in andere vakgebieden) ▪ de leerkracht kent minstens 20 verschillende werkvormen om te consolideren en past dit gevarieerd toe ▪ de leerkracht weet bij elke werkvorm of gewerkt wordt aan passief en/of actief consolideren ▪ de leerkracht weet bij elke werkvorm of gewerkt wordt aan woorden en/of woordbetekenissen consolideren □ de leerkracht kan consolideren gericht op differentiatie op zowel een hoger als een lager niveau: <ul style="list-style-type: none"> ▪ differentiatie naar inhoud (woorden en/of woordbetekenissen) ▪ differentiatie naar leerdoel (actief en/of passief beheersen) ▪ differentiatie naar tijd en/of groeperingsvorm
<p>Controleren</p>	<p>Controleren</p> <ul style="list-style-type: none"> * door observatie en toetsen * gericht op passieve en actieve woordkennis * gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis * gericht op korte en middellange termijn * gericht op differentiatie 	<p>Controleren</p> <ul style="list-style-type: none"> □ de leerkracht kan bepalen of leerlingen de aangeboden woorden en betekenissen beheersen: <ul style="list-style-type: none"> ▪ door observatie tijdens verschillende activiteiten ▪ door gebruik te maken van opdrachten en toetsen uit methoden ▪ door eigen toetsen □ de leerkracht weet het verschil tussen actief en passief controleren en past dit in de praktijk toe □ de leerkracht weet het verschil tussen oppervlakkige en diepe woordkennis en past dit in de praktijk toe □ de leerkracht controleert regelmatig; zowel op de korte als op de middellange termijn □ de leerkracht kan op grond van de toetsresultaten het eigen handelen kritisch bekijken en aanpassen □ de leerkracht kan controleren gericht op differentiatie op zowel een hoger als een lager niveau: <ul style="list-style-type: none"> ▪ differentiatie naar inhoud (woorden en/of woordbetekenissen) ▪ differentiatie naar leerdoel (actief en/of passief beheersen)

<p>Registreren</p> <p>Leerkracht niveau</p> <p>Leerling niveau</p>	<p>Registreren</p> <p>* door systematische registratie van woordenschaataanbod gericht op de doorgaande lijn en de overdracht naar collega's</p> <p>* door systematische registratie van leerlingenresultaten</p> <p>* door in midden- en bovenbouw gebruik te maken van een woordleerschrift</p>	<p>Registreren</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ de leerkracht houdt een systematische registratie bij van het totale woordenschaataanbod: <ul style="list-style-type: none"> ▪ alle woorden die gelabeld zijn ▪ alle woorden die kort uitgelegd zijn ▪ alle woorden waarbij is gewerkt aan diepe woordverwerving ☐ in de registratie is opgenomen of de woorden los zijn aangeleerd of in clusters (bij de laatste groep wordt ook de kennisstructuur aangegeven) ☐ in de registratie is de vindplaats opgenomen (methode, thema e.d.) ☐ de leerkracht vergelijkt 1 keer per jaar de registratielijst met collega's om overlap te voorkomen ☐ de leerkracht houdt een systematische registratie bij van de leerlingenresultaten ☐ de leerkracht kan in de midden- en bovenbouw de leerlingen stimuleren in hun eigen woordleerproces door gebruik te maken van een woordleerschrift
<p>Kwantiteit</p>	<p>Gemiddeld aanbod</p> <p>Per week tussen de 20 en 23 (nieuwe) woorden aanleren (800-900 per jaar) op verschillende manieren:</p> <ul style="list-style-type: none"> * door 5 woordclusters per week * door snel aanwijzen * door kort uitleggen 	<p>Gemiddeld aanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ de leerkracht kan op grond van de registratie aantonen 800-900 woorden per jaar aan te leren ☐ bij de aangeleerde woorden is er een evenredige verdeling tussen woorden waarbij is gewerkt aan oppervlakkige of diepe woordverwerving